

**BLANKA SOUKUPOVÁ – RÓŻA GODULA-WĘCŁAWOWICZ (EDS.)
MÝTUS – „REALITA“ – IDENTITA: NÁRODNÍ METROPOLE
V ČASE VYVLASTNĚNÍ, KOLABORACE A ODPORU**

Praha, Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze 2013,
180 s., 28 fotografií v textu. ISBN 978-80-87398-42-5

V pořadí 5. svazek urbánních studií vydaný společenským modulem Fakulty humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze je „zasvěcen“ problematice studia mýtů, „reality“ a identity. Záměrem kolektivu autorek/autorů je analyzovat vznik a funkci mýtů (národních, kolaborantských a nacistických) ve vybraných středoevropských metropolích (Bratislavě, Krakově, Praze, Varšavě, Vídni) a v jihočeském městě (v Písku) v době 2. světové války, jakož i v období poválečném.

Ad Blanka Soukupová

(Fakulta humanitních studií, Univerzita Karlova, Praha).¹

Mýty Prahy v období protektorátu měly své kořeny již v období tzv. druhé republiky, jakéhosi proto-protektorátu, v židovském prožitku „předpekli pekla“. Oficiální propaganda zmenšeného, hospodářsky a sociálně oslabeného nového státního útvaru se hlásila k tzv. politice národního egoismu. 167 dní tzv. „druhé republiky“ stačilo na to, aby byl z oficiálního prvorepublikového komplexu mýtů o Praze vyřazen mýtus hlavního města jako evropské metropole. Mýtus české a slovanské Prahy, pro české myšlení zcela závazný od šedesátých let 19. století, byl pak vetknut do rámce provinčního nacionalismu, a tak zcela znehodnocen. Protektorátní Prahu sevřely tři základní mýty: mýtus Prahy jako starého říšského města, konstruovaný za pomoci reprezentace Třetí Říše německými představiteli protektorátu, mýtus protektorátní Prahy, budovaný protektorátní vládou a kolaborantským tiskem a mýtus Prahy jako českého města, kultivovaný českým odbojem, projevy občanského odporu, „zbytkových“ českých institucí a zčásti i protektorátní vládou. Diametrální rozdíl byl však v cíli zainteresovaných aktérů. Zatímco odboj měl na mysli českou Prahu jako hlavní město obnoveného státu, kolaborantská vláda viděla v české Praze projev a záruku fyzického přežití národa a jeho kultury. Mýtus v pojetí české rezistence manifestoval nesouhlas s protektorátem, protektorátní vláda s jeho pomocí naopak vyzývala k aktivistické politice vůči Německu.

Ad Róża Godula-Węclawowicz

(Instytut Archeologii i Etnologii, Państwowa Akademia Nauk, Kraków).²

Otázka začlenění Krakova do plánu uspořádání „nové Evropy“ úzce souvisí s nacionálně-socialistickou ideologií a politikou (*Drank nach Osten*) Třetí Říše. Ta se opírala

1 SOUKUPOVÁ, B. Mýty Prahy v období protektorátu Čechy a Morava a jejich významy, SOUKUPOVÁ, B. — GODULA-WĘCŁAWOWICZ, R. (eds.) *Mýtus — „realita“ — identita: Národní metropole v čase vyvlastnění, kolaborace a odporu*, Praha 2013, s. 13–48.

2 GODULA-WĘCŁAWOWICZ, R. Kraków: Kreacje mitu niemieckiego miasta, SOUKUPOVÁ, B. — GODULA-WĘCŁAWOWICZ, R. (eds.) *Mýtus — „realita“ — identita: Národní metropole v čase vyvlastnění, kolaborace a odporu*, Praha 2013, s. 49–64.

o expanzi německých osadníků v období středověku a o jejich dominantní kulturní vliv v následujících stoletích. Ve shodě s tímto paradigmatem „německého poslání“ měl být Krakov (*urdeutsche Stadt Krakau*) transformován jako vzorové město pro ostatní *Nebenland*. Transformace polského Krakova v německý Krakau započala eliminací vlivu polské inteligence. V průběhu *Sonderaktion Krakau* a *Zweite Sonderaktion Krakau* došlo k zajištění intelektuální elity: pedagogů, právníků, politiků, představitelů duchovenstva a administrativy. Byla uzavřena univerzita a vyšší střední školy. Represe národnostní a rasové postupně postihly všechny obyvatele města, nejdramatičtější však dopadly na Židy. Snahou okupantů bylo rozdělit občany Krakova dle rasového „klíče“ na privilegované (Němce) a neprivilegované (Poláky a Židy). Sociální „inženýrství“ vykonavatelů koncepce „nového německého pořádku“ se promítlo rovněž v socio-urbanistických proměnách města (*strefa niemecka, strefa polska i żydowska*). Poláci obývající lukrativnější objekty v „prestižních“ částech města byli přesídlení do domů s nižším standardem a jejich místa zaujali němečtí vojáci a úředníci. Významné objekty nacházející se v „německém pásmu“ byly střeženy a opatřeny nápisy: *Nur für Deutsche*. Rovněž názvy náměstí a ulic v této zóně byly změněny (přejmenovány či přeloženy do němčiny). Z veřejných prostor byly rovněž odstraněny symboly polské integrity: památníky a pomníky připomínající slavné etapy polské historie. Přeměny polského Krakova v *urdeutsche Stadt Krakau* se neprojevovaly pouze v rovině segregace národní a rasové, v delimitaci žitého prostoru, ale rovněž ve funkcionální a architektonické přeměně města (viz např. *Uniwersytet Jagielloński, Wawel* apod.) Monumentální *Regierungsviertel* a *Deutschesviertel* zůstaly pouze v projektech. Realizovány byly pouze obytné objekty pro německé střední a nižší úřednictvo respektující německou architektonickou tradici ve stylu *Licht und Luft*. „Německost“ města, reflektovaly: německý název, sídelní prostor, architektonický ráz i vlajka se svastikou plápolající nad Wawelem. Historická (symbolická) místa centra města: *Wawel* — „svaté místo Poláků“ se změnilo na *Burg*, a *Rynek Główny* — „srdce města“ bylo přejmenováno na *Adolf Hitler Platz*. Okupanty vytvářený mýtus německého Krakova korespondoval s ideou Krakova jako centra *Generalnej Gubernii* osídlené německými úřady, německou policií, města, ve kterém měl kulturní a společenský život probíhat pod egidou okupantů.

Ad Harald Christian Scheu

(Právnická fakulta, Univerzita Karlova, Praha).³

Po roce 1918 se právní postavení menšin nacházejících se na území Rakouska formálně nelišilo od situace ostatních států ve střední Evropě. Ve skutečnosti však byla situace jednotlivých menšin rozdílná. „Pravé menšiny“ (*Echte Minderheiten*), např. Slovinci a Chorvati požívali pro svou tradiční lojalitu ke státu větší důvěru, zatímco „národnostní skupiny“ (*Volksgruppen*), např. Češi a Židé se naopak pro svou „nespolehlivost a nonkonformitu“ přízni vládnoucích kruhů, ale i svých vídeňských spoločtanů příliš netěšili. V zásadě však lze říci, že až do anexe Rakouska byl přístup

³ SCHEU, H. CH. Die Stellung die Minderheiten in Wien von 1934 bis 1945, SOUKUPOVÁ, B. — GODULA-WĘCŁAWOWICZ, R. (eds.) *Mýtus — „realita“ — identita: Národní metropole v čase vyvlastnění, kolaborace a odporu*, Praha 2013, s. 65–84.

vládních kruhů vůči menšinám tolerantní. Po připojení (*Anschlussu*) Rakouska k Německu se ovšem postavení minorit radikálně změnilo. Radikální a agresivní rasová teorie vtělená do *Norimberských zákonů* se začala prosazovat i v anektovaném území a rozdělila občany země do striktně vymezených kategorií. Dosud etnicky pestré Rakousko se nyní mělo stát především „německým prostorem“, ve kterém se již s kulturní „jinakostí“ minorit příliš nepočítalo.

Ad Peter Salner

(Ústav etnologie, Slovenská akadémia ved, Bratislava)⁴

Představa tolerantní a multikulturní Bratislavy měla kořeny již v období Rakousko-Uherské monarchie, ale rozvíjela se především v demokratických poměrech meziválečného Československa. Po rozpadu státu v březnu 1939 vládl na Slovensku režim, který od počátku otevřeně deklaroval nepřátelský postoj vůči židovské minoritě, která tvořila 12 % obyvatel. Z hlediska postavení židovské komunity můžeme sledované období rozdělit na tři části. První zahrnuje krátký časový úsek od jara 1938 do 14. března 1939, ve kterém se rodily první oficiální protižidovské nařízení a aktivity. Druhá představuje období mezi vyhlášením samostatnosti a Slovenským národním povstáním (29. září 1944). Vyvrcholením jsou deportace v období mezi 25. březnem a 20. říjnem 1942, postihly asi 57 000 židovských obyvatel Slovenska, mezi nimi i větší část bratislavské komunity. Poslední období začíná německou okupací a končí osvobozením Slovenska v dubnu 1945. Cílem protižidovských opatření bylo „vyřazení“ Židů ze společnosti a vysídlení z území Slovenska. Realizace antisemitského programu probíhala ve dvou rovinách. První realizovaly instituce a jejich zaměstnanci, zodpovědní za dodržování zákonů a nařízení. Od úředníků se očekávalo, že budou loajálně dodržovat předpisy a dodrží očekávané negativní postoje vůči Židům. Druhou rovinu představovaly neformální vztahy mezi příslušníky majoritní společnosti a židovské komunity. Obě uvedené roviny jako celek pomáhají při hledání odpovědi, jakou roli ve zkoumaném období sehráli „slušní Bratislavané“, resp. „přistěhovalci“. V této souvislosti je třeba připomenout, že přítomnost nejdůležitějších úřadů v Bratislavě vyvolávala zvýšenou míru institucionální kontroly zaměstnanců a tím i riziko jejich odhalení. Na druhé straně anonymní prostředí velkého města ulehčovalo život s falešnými doklady a umožňovalo různé formy pomoci ohroženým Židům. V období holokaustu zahynula takřka 80 % z původního počtu 15 109 Židů, kteří žili ve městě v roce 1940. Je skutečností, že o jejich osudu rozhodly především zákony a vládní nařízení, ale přispěli k tomu i statečné činy bratislavského obyvatelstva. Lze uvést řadu příkladů, kdy ne-Židé bez ohledu na riziko pomáhali ohroženým sousedům. Z výše uvedeného vyplývá, že výrok „Bratislavan = slušný člověk“ představuje v dlouhodobém horizontu mýtus. Rovnice neodráží specifický charakter města a jeho obyvatel, ale zevšeobecňuje dodržování hodnot měšťanské společnosti, které od přelomu 19. a 20. století do konce třicátých let 20. století podporovali i vládnoucí režimy. Proto se jim přizpůsobili jak židovští obyvatelé, tak i větší část přistěhovalců z různých oblastí

4 SALNER, P. Mesto slušných ľudí? Bratislava 1939–1945, SOUKUPOVÁ, B. — GODULA-WEŃCŁAWOWICZ, R. (eds.) *Mýtus — „realita“ — identita: Národní metropole v čase vyvlastnění, kolaborace a odporu*, Praha 2013, s. 85–98.

Slovenska a z Čech. V roce 1938 nastoupil režim, který proti těmto hodnotám cílevědomě vystupoval. Jeho představitelé si uvědomili, že respekt k diverzifikaci společnosti představuje formu odporu vůči totalitní ideologii. Proto vyhnali české obyvatele, vyobcovali Židy a vyměnili i podstatnou část slovenských úředníků. Ukázalo se, že ve změněných poměrech neprobíhal konflikt v rámci konceptu „slušní Bratislavané“ versus „zlí přistěhovalci“. Ohroženým pomáhali ti obyvatelé města (starousedlíci i přistěhovalci, Slováci, Maďari a Němci), kteří nepodlehli svodům totalitní moci, ani strachu z represí, a nadále respektovali hodnoty měšťanské společnosti.

Ad Daniel Luther

(Ústav etnológie, Slovenská akademia ved, Bratislava).⁵

Příspěvek analyzuje společenský proces marginalizace a ostrakizace skupiny Čechů na Slovensku po roce 1938, kdy se jejich postavení ve společnosti začalo radikálně měnit. Z dominantního postavení se postupně stali segregovanou skupinou, která musela snášet represivní postoje majority, resp. nové vládnoucí politické síly. V městském prostředí Bratislavy se před rokem 1938 protičeské nálady výrazně neprojevovaly. Ve vzpomínkách pamětníků a v dobových zprávách písemné proveniencí nacházíme četné zmínky o mezietnické toleranci. Po nástupu A. Hitlera k moci se mezi německým a později i mezi slovenským obyvatelstvem města začínají objevovat projevy nacionalismu a etnické nesnášenlivosti. Příkladem těchto jevů může být např. akce *Na Slovensku po slovensky*. Motto vyjadřovalo požadavek, aby učitelé a další pracovníci ve státních službách používali výlučně slovenský jazyk. Tato protičesky zaměřená akce, kterou započali bratislavští vysokoškoláci, se postupně stala pro všechny česky hovořící lidi na území Slovenska frustrující a mnohé z nich přiměla k emigraci. Byl jejich odchod svobodný, či násilný? Přípomeňme si spontánní aktivity gardistů po vyhlášení autonomie, kdy nutili české rodiny k odchodu. Lidé sice odcházeli i „dobrovolně“, ale pod nátlakem šovinistické propagandy. Při nesporně pozitivním vkladu, který čeští pracovníci vykonali ve prospěch Slovenska, je však při posuzování předválečných a válečných událostí třeba vnímat i negativní jevy, které se v česko-slovenských vztazích projevovaly v hospodářské i společenské oblasti (exploatace materiálních a lidských zdrojů českým kapitálem; přezírání slovenských kulturních hodnot apod.). V pozadí „stěhovací akce“ bylo více politických či společenských faktorů, které měly svůj dobový, historický kontext. V období nástupu nacionalistických a fašistických sil, v slovenské společnosti reprezentovaných *Hlinkovou slovenskou ľudovou stranou* a její polovojskovou *Hlinkovou gardou*, byli Češi na Slovensku považováni za separovanou skupinu obyvatelstva, podobnou jiným etnickým menšinám. Legislativní opatření a postupy, které použila slovenská vláda v období autonomie (říjen 1938 — březen 1939), nesou všechny znaky jejich sociální exkluze. Po vzniku *Slovenského štátu* a ve válečných letech se na základě dohod mezi protektorátní (a později německou vládou) realizovalo jejich masové vystěhování. Je to však jen mytizující pojmenování formálně právně zdůvodněného organizovaného řešení krize v česko-

⁵ LUTHER, D. Odchod Čechov zo Slovenska 1938–1944: Mýtus nevyhnaní, SOUKUPOVÁ, B. — GODULA-WĘCŁAWOWICZ, R. (eds.) *Mýtus — „realita“ — identita: Národní metropole v čase vyvlastnění, kolaborace a odporu*, Praha 2013, s. 99–112.

-slovenských vztazích. České rodiny, které se na Slovensku usadily a adaptovaly, většinou odejít nechtěly. Jejich násilné vystěhování lze považovat za vyhnání, formálně podobné s postupy aplikovanými vůči židovskému a romskému obyvatelstvu.

Ad Andrzej Stawarz

(Muzeum Józefa Piłsudskiego, Sulejówek).⁶

Varšava byla v průběhu 2. světové války vystavena velmi brutální a krvavé německé okupaci, ztratila tisíce obyvatel a z velké části byla srovnána se zemí. Vyhlazení židovského obyvatelstva a vysídlení značné části Poláků z města, patřícího k nejvýznamnějším evropským metropolím, bylo jedním z nejrůznějších barbarských projevů 20. století. Tragédie Polska a jeho sídelního města vycházela z mocenských konceptů nacistické ideologie Třetí Říše: politické a sociálně-psychologické interpretace rasové teorie „nadlidí“ (*Übermessen*), „podlidí“ (*Untermessen*) a nároků na rozšíření „životního prostoru“ (*Lebensraum*). Podle německých plánů měla být Varšava postupně zbavena židovského a polského obyvatelstva a přeměněna na německé město střední velikosti. Ve strategických úvahách generálního štábu německé armády hrálo město roli důležitého komunikačního uzlu v tažení na východ. Historii Varšavy za 2. světové války lze rozdělit na tři fáze: první se vyznačuje obranou města před útokem německých vojsk (září 1939), druhá zahrnuje německou okupaci (říjen 1939 — červen 1944) a třetí postihuje období činnosti „Polské podzemní vlády“ (červenec — září 1944). V každé z výše zmíněných etap vznikaly mezi obyvateli města mýty, které zmírňovaly útrapy a přinášely naději na lepší budoucnost. Struktura mýtů odráží neutěšené postavení Varšavanů bojujících za uhájení základních životních potřeb i naději do budoucna opírající se heroická období polské historie (*niezłomność „ducha“ narodu*). V období obrany metropole v mýtech obránců převládá naděje na úspěch a brzký konec války (*Warszawa jest wielka, Zwycięstwo nasze jest pewne*), po okupaci Varšavy mezi sebou „soupeří“ mýty německé reflektující zájmy okupantů (*Warschau — neue Deutsche Stadt*) a mýty polské prolongující vizi města v polském kontextu (*Warszawa — twierdza polskości*). Mýtus bojující a nepokořená Varšava přežíval po celé období okupace až do „Varšavského povstání“. Hlavním záměrem ozbrojeného vystoupení obyvatel Varšavy byla porážka německých okupantů a získání lepších politických pozic pro vyjednávání o poválečném uspořádání Evropy. Iniciátor povstání (*Komenda Główna Armii Krajowej*) podnítil vznik mýtu založeného na „černo-bílé“ interpretaci vojenské situace. „Bít Němce!“ ve jménu „trestající polské spravedlnosti“ bylo leitmotivem mýtického obrazu reality vyjádřeného pregnantně ve verši *Hymnu Polski Podziemnej*. Mýtus povstání jako boje za spravedlnost ve jménu Polska a pomsty na Němcích za jejich zločiny spáchané na Polácích ovšem nemohl najít reálné uplatnění v geopolitických úvahách hlavních aktérů protihitlerovské koalice, především J. V. Stalina. Povstání, které mělo přinést Polákům svobodu, skončilo katastrofou a krutou pomstou okupantů. Stará Varšava z roku 1939 se stala mytickým fantomem a nová metropole se měla po roce 1945 zrodit jako „bájný Fénix z popela“.

6 STAWARZ, A. Warszawa czasu wojny i okupacji 1939–1944: Miasto i mit, SOUKUPOVÁ, B. — GODULA-WĘCŁAWOWICZ, R. (eds.) *Mýtus — „realita“ — identita: Národní metropole v čase vyvlastnění, kolaborace a odporu*, Praha 2013, s. 113–140.

Mýtický obraz Varšavy přetrvával v paměti těch, kteří přicházeli do jejích ruin a jako idealizovaný dřívější svět harmonického soužití Poláků a Židů žil v paměti „starých“ i „nových“ Varšavanů dále.

Ad Magdalena Myslivcová

(Fakulta humanitních studií, Univerzita Karlova, Praha).⁷

Regionální týdeník *Jihočeská jednota* informoval v prvních dnech okupace 1939 o situaci v jižních Čechách smířlivě a propagandisticky. Jaké bylo ale smýšlení většinového českého obyvatelstva malého města Písku, do kterého vstoupila okupační branná moc? Písek s dvaceti tisíci obyvateli patřil ke konzervativním jihočeským městům s bohatou kulturní tradicí. Koncem třicátých let 20. století zde proběhly státní pohřby dvou četníků, zabitých ve střetu s henleinovci. Pietního rozloučení se zúčastnilo na 15 000 lidí. V návaznosti na tuto událost občané Písku v manifestačním průvodu deklarovali nesouhlas s odtržením pohraničí ČSR. V davu, který provolával „My chceme republiku celou!“ byly nesený státní vlajky a věnce politických představitelů Československa. Po záboru pohraničí okupanti s sebou do Písku přivezli propagandistickou „bavorskou pomoc“ Její polní kuchyně začaly na několika místech vyvažovat a zdarma rozdávat německý *Eintopf*. Později však město muselo za tuto „péči“ zaplatit. Již v této době se v městě objevily první veřejné známky odporu. Písecký děkan ve svém kázání před „bavorskou pomocí“ varoval a byl proto předvolán k výslechu. Zde byl poučen „o poslání říšské branné moci, jež zajistí v protektorátu pořádek, a o nacismu, jenž zabráni hladu a umožní kulturní rozvoj českého národa“. V rámci nových „pořádků“ se v okupovaném Písku (podobně jako v ostatních okupovaných lokalitách) měnila symbolika veřejných prostranství. Cílem změn bylo odstranit připomínky české státní samostatnosti a — z pohledu nacistické ideologie — nežádoucích osobností. Po reorganizaci systému státní správy se snížil význam města jako střediska regionální správy, ale jeho mýtus regionálního kulturního střediska přetrvával i nadále. Byla dokončena rekonstrukce budovy městského divadla a 2. února 1940 otevřena nová scéna slavnostním představením Smetanovy *Prodané nevěsty* v podání souboru Národního divadla v Praze. Významné akce se zúčastnily celebrity města, okresu, ministři i nacističtí pohlaváři. Repertoár divadla podléhal cenzuře, která bděla nad „ideovou nezávadností“ prezentovaných děl. Tak např. na základě přípisu Okresního úřadu zakázala policie při představení *U panského dvora* píseň se slovy: „Čím menší je má vlast, tím větší láska k ní“, protože při jejím přednesu publikum nadšeně aplaudovalo. V novém městském divadle byla uvedena řada českých představení, ve kterých vystupovaly jak profesionální soubory, tak i místní ochotníci. Zmíněné aktivity přispěly ke kontinuitě českého umění v době národního ohrožení a (svým způsobem) i k prolongaci „životnosti“ mýtu o Písku — centra regionálního kulturního centra.

7 MYSLIVCOVÁ, M. Mýty a identita malého českého města v protektorátu Čechy a Morava: Příklad jihočeského Písku, SOUKUPOVÁ, B. — GODULA-WEŃCŁAWOWICZ, R. (eds.) *Mýtus — „realita“ — identita: Národní metropole v čase vyvlastnění, kolaborace a odporu*, Praha 2013, s. 141-154.

Ad Zuzana Jurková

(Fakulta humanitních studií, Univerzita Karlova, Praha).⁸

Téma 2. světové války ve středoevropských metropolích může být nazíráno z různých úhlů pohledu. Vedle pohledu historického lze zde uplatnit i přístup hudebně-antropologický. Rozlišení mezi uvedenými koncepty spočívá ve formulování výzkumných problémů. První se snaží najít odpověď na otázku: „Jak to bylo?“, ten druhý „Jak si představujeme, že to bylo?“ Z výzkumu realizovaném v Praze v letech 2012–2013 je patrné, že události připomínající válku jsou rozmanité a posluchači si je málokdy s konkrétními hudebními žánry „propojují“. Studie pojednává o hudebních událostech související s holokaustem a s osudy význačných osobností. Hlavními událostmi tematického okruhu holokaustu byly tři velké mezinárodní akce: *Requiem za Osvětím*, *Defiant Requiem* a *Sings of Life*. Uvedená představení zaměřená na holokaust se v mnohém liší, ale některé rysy mají shodné. Iniciativa k jejich realizaci vycházela především ze zahraničí a odtud byly také do značné míry financovány. S tím koresponduje také fakt, že kolem nich nevznikly „hudební světy“ a navzdory zaplněným hledištím si návštěvníci/posluchači jejich „hudební jazyk“ (a tedy i události, o kterých vyprávěly) „nepřivlastnili“. Při bližším pohledu na hudební aktivity spojené s holokaustem obecně a Terezínem konkrétně je zřejmé, že právě okolnost jejich importu brání jejich „zakořenění“ v pražské kulturní každodennosti a tedy i v jejich „osvojení“. Malý zájem o tvorbu terezínských autorů ze strany odborníků i laické veřejnosti dokládá — mj. — i neutěšená situace na „hudebním trhu“. Hudební produkce spojené s osudy hrdinů 2. světové války jsou — oproti tematickému cyklu věnovanému holokaustu — zastoupeny v českých hudebních programech ještě méně. K těm zdařilejším patří např. *Hašler*, „hra na písně Karla Hašlera“. Tématem představení je hrdinské chování Karla Hašlera v koncentračním táboře. Jeho následná smrt je vnímána jako důsledek hrdinství, spojeného s vlastenectvím.

Publikace *Mýtus — „realita“ — identita: Národní metropole v čase vyvlastnění, kolaborace a odporu*, patří nepochybně k zajímavým edičním počínům. Neotřelým způsobem interpretuje významné historické události, kterými střední Evropa „prošla“ ve 20. století a zainteresovaným čtenářům poskytuje podnět k zamyšlení (nejen) nad minulostí.

Miloš Tomandl

⁸ JURKOVÁ, J. De Profundis: Mýtus druhé světové války na pražské hudební scéně, SOUKUPOVÁ, B. — GODULA-WEŃCŁAWOWICZ, R. (eds.) *Mýtus — „realita“ — identita: Národní metropole v čase vyvlastnění, kolaborace a odporu*, Praha 2013, s. 155–166.